

Peter Laugesen

J O H A N N E S   H A V E

indsvøbt i vindens kåbe
indbagt i solens brød

Inger Christensen

2020

Tiderne skifter, før var de anderledes end om lidt, og nu er der, hvor det sker. Kunsten er vidnesbyrd. Tryk er en magisk og mystisk konkret proces. En særlig skrift af knækkede, forkullede træer og mineraler i organiske eller i hvert fald organiserede blandinger, hvor noget andet hænder. Skiftet sker, spejlingen, farverne. Verdener. Stregerne, ridser og grater, flossede eller rene, er skriften, tegningen, landskabet, muren, porten, sporet af handling, tænkning. Der er tale om sprog af anden syntaks, en skrift af billeder, syner, grænseløse ting i andre stræk af verden, andre flader af jord og himmel, dag og nat. Skikkelser og skyggelser. Det er ligesom åbne pladser af streg og farve i store forsvundne byer, deres væsen og væren i stregens tid og farvens rum.

Jeg gik rundt om huset med lommelygten omkring midnat, som jeg gør hver aften for lige at se. Ind imellem slukker jeg den for at være i mørket, se blomsternes nattefarver, stubbene og stablerne. Det minder mig om noget. Jeg tænkte, at hvis det var farverne og stregerne, jeg arbejdede med, ville jeg ikke behøve andet. Her er alt, hvad jeg skal bruge, men sådan er det ikke. Kunstneren er ikke en passiv beboer af lys og mørke, men en, der frembringer noget, henter det ud af, hvad der kan synes intet, og anbringer det i verden. Gør noget. Med sine redskaber og materialer. Pensler, knive, farver, bogstaver, lyde, lys, sansninger, hænder. Og det frembragte og anbragte, kan man kalde det et rum, er det afgrænset i forhold til at andet rum, der er større, mindre eller andet? Kan man kalde det en have. Og hvis den skulle være tidløs, hvad kan det så være, den er? En bog er en have til at have med sig i lommen, siger de arabiske mystikere. Og et billede er vel også en slags bog. Jeg tænkte, at jeg ville skrive teksten om Johannes italienske billeder sådan. Livias have. Forleden var jeg i tankerne Dürer i skriftens mørke skov. Nu skriver jeg.

Hvad kan være baggrund? Himlen
kan, havet kan. Tiden kan især,
og stedet, skyggernes rejse
hen over himlen, skibe på havet. Bakker
over horisonten, flyt dem, hent dem ind. Teater,
kulisse, hvad sker der. Det er det, der sker.
Landskabet sker, et fast felt at vise
historien på, og træerne falder
fra himlen i jorden og vokser op derfra igen.
At det hele det altså drejer
rundt hvirvlende ind i, hvad vi kalder
fremtid, men som dog er det reneste, evige nu.
Det fede sugende papir fra Kina drikker
farven, lader den sive og sprutte, men
kun så lidt, at kun den, der ser det,
ved at det sker, at det hele tiden sker,
at det er, hvad det er, at det sker,
at der ingenting sker.

Her er så himlen, her er så havet, her
er ørkenen, Livia Drusilla, landskabet,
her kommer væsener, det er til dem.

En stor del er
at sidde og se,
lytte, en stor del
er at arbejde med det,
sætte det op, skabe
plads og hul, så det
kan komme frem, så
det kan forsvinde
igen, hvis det er det,
det vil så meget,
at det er det, det gør.
På den måde fyldes
glemselen, glemselen er
et andet rum at
opbevare tidens
rester og stumper i.

Kunstneren laver døren
ind og ud, og der er
altid så mange, der
ønsker den lukket,

dækket, muret til
aldrig lavet eller fundet,
fordi en form for stabilitet
eller måske tanken om,
kravet om, at stabilitet
skal være statisk,
er truet af noget andet nu,
fordi intet står stille,
stjernerne suser,
forandring er tilstand,
alt er rum, evighed,
plads og sted. Træ
er vidne, derfor vil de
save det ned. Det ved jo.

Billedet er
erindring
og glemsel

altid

at se

Kunstværket er en ting, frembragt af kunstneren og anbragt i verden som noget, der ikke fandtes før.

For Johanne Foss er der tale om raderinger og farvesætninger med akvatinte, som regel med flere forskellige indfarvninger for hvert motiv. Motiverne i "TIDLØS HAVE" er romerske. Ruinerne af kejserinde Livias villa nord for byen og det store vægmaleri, vi kalder "Livias Have", der i dag befinder sig på nationalmuseet ved jernbanestation. Alle veje fører jo som bekendt til Rom, og som en konsekvens af det fører alle veje også ud af og væk fra byen.

Livias have er en kunstig have, fordi den indeholder planter, der aldrig ville kunne befinde sig samme sted på naturens betingelser. Man kunne også bare sige en kunsthaven. Livias have er et kunstværk, der fylder alle vægge i det rum, hvor det er anbragt.

Det er farverne i det maleri og de farver, de romerske malere brugte i deres afspejling af liv og landskab, der interesserer Johanne Foss.

Trykprocessen er i sig selv endnu en spejling, en overførsel af et billede fra det ene sted til det andet, fra trykform til papir.

Det er muligt, at der i den proces også oprettes en spejlvendt forbindelse mellem Livias tid i Rom for omkring 2000 år siden og Johannes tid nu. På mange måder minder de to tider nemlig om hinanden, men kun i forhold til den antikke del af spejlingen kan vi vide nogenlunde eksakt, hvad der senere skete, fordi senere er nu og her, senere er os. Ind imellem ligger kunsten, som den har udviklet sig, og værket som det er.

Måske er også det altsammen en slags maskine, der producerer uforudsigelige billeder og spejlinger. Og under alle omstændigheder findes absolut nøjagtighed og komplet forudsigelighed simpelt hen ikke som en mulighed i nogen kunstnerisk proces.

Når Johanne Foss kalder sin billedrække "TIDLØS HAVE" kan det udløse tanker om den paradises have, vi i den kristne mytologi dels engang blev kastet ud af, dels en gang måske kan risikere at havne i.

Inger Christensen skriver et sted, som jeg desværre kun kender på engelsk fra en amerikansk udgave af hendes essays, illustreret af Johanne Foss, at ordet "paradis" stammer fra oldpersisk og betyder "en afgrænset, indelukket have".

Uden for den står ørkenen som en "antihave", men hvis ørkenen ikke fandtes, ville haven heller ikke kunne findes.

Om den kristne opfattelse af paradiset skriver hun, at i det første, som vi blev kastet ud af, vidste vi endnu ikke, at vi var levende. Det vidste vi først, da vi åd af kundskabens træ. I det andet, der måske venter, ved vi ikke, at vi er døde.

Landskabet er det større billede,
det evige eller det, der altid
har været her, og som kun i små
henseender ind imellem her og
der senere er blevet ændret.

Byen Rom står i det gamle land som en drøm, der ustandselig kaster spejlinger af sig, suger farver til sig og lader sig male videre på af os, der hænger her og nu på vores livstræer. Når man er i Rom, er man midt i det, vores moderne liv dybt inde er dannet af, og det er helt rimeligt at påvise, som Johanne Foss gør det, at det er i farven, tiden taler, i landskabets farver og tidens, historiens. Det er i Rom, det for alvor bliver et sprog, der revet løs af det blot praktiske uophørligt pludrer det samme sted om de samme ting og derved uden ophør forandrer dem til det, de derfor er.

På stedet. Billedets sted.

Peter Laugesen

